

گفتگو

پروفیسر سجاد علی شاہ اور مطالعات فرہنگی

مقالہ: علم انسان

گفت و گو با دکتر حسین بیگ باغبان از تدریس رایگان تا اخذ کرسی استادی در دانشگاه استراسبورگ

آزیتا همدانی

دکتر حسین بیگ باغبان استاد خستگی ناپذیر و مؤسس کرسی مستقل زبان فارسی در دانشگاه استراسبورگ فرانسه است. بیش از ۳۵ سال است که مسئولیت بخش زبان فارسی این دانشگاه را به عهده دارد. تلاش های ایشان در احیاء و تثبیت کرسی زبان و ادبیات فارسی در این دانشگاه، منجر به استقلال کرسی این رشته از زبان های ترکی، اردو و پشتو گردیده، به گونه ای که زبان فارسی در دانشگاه استراسبورگ با نام دکتر حسین بیگ باغبان گره خورده است. هم اکنون به همت ایشان توافقنامه های فرهنگی با دانشگاه های تهران، اصفهان، شیراز، تربیت مدرس و دانشگاه آزاد امضا شده که مبادله استاد و دانشجو جزو اولین اقدامات آن است. برگزاری کنگره ها و سمینارهای مختلف، چاپ کتاب و مقاله های متعدد در خصوص زبان و ادبیات فارسی نیز از دیگر اقدامات مهم ایشان در کشور فرانسه است. در سفری که تابستان امسال به تهران داشتند، در مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی با حضور علی اصغر محمد خانی و

حسن سید عرب گفت و گویی با ایشان ترتیب دادیم که از نظر شما می گذرد.

◆ لطفاً برای خوانندگان این مجله مختصری از شرح حال خودتان را بیان

فرمایید.

حسین بیگ باغبان هستم. دوم مهرماه سال ۱۳۱۵ در تهران متولد شدم. تحصیلات ابتدایی را در دبستان خاقانی و دبیرستان رازی به اتمام رساندم. همزمان با دوران دانشجویی، در دانشگاه اصفهان مشغول به کار شدم. در کنکور ورودی و امتحانات پایان تحصیلی در رشته ادبیات فرانسه شاگرد اول بودم و با بورس دولت فرانسه برای ادامه تحصیل به فرانسه رفتم. از زمان دبیرستان هم فرانسه می خواندم و می خواستم پزشکی شوم. دیپلم مطالعات عالی را در سال ۱۹۶۸ گرفتم و سپس مشغول نوشتن رساله دکتری شدم؛ اما به دلیل اینکه با استادم اختلاف پیدا کردم؛ رساله ام را به پایان نبردم. اولین دکترای خود را در رشته تاریخ، روابط علمی- فرهنگی ایران و فرانسه در قرن حاضر در سال ۱۹۷۱ با درجه خوب کسب کردم. دکتری دوم من در مورد مذهب اهل حق بود که با درجه بسیار عالی در سال ۱۹۷۱ گذراندم و به دلیل پاره ای مسائل این رساله را چاپ نمودم؛ اما برخی مطالب آن را در مقالات و سخنرانی هایم عنوان کرده ام.

◆ نام کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه استراسبورگ در فرانسه با نام

شما همراه است. لطفاً فعالیت های زبان و ادبیات فارسی خود را در این دانشگاه بیان فرمایید.

در سپتامبر ۱۹۶۸ بورس من تمام شد و البته با توجه به کسالت من باید در فرانسه می ماندم. در آن زمان برای دکتری سیکل سوم هم ثبت نام نمودم. در همین زمان مدرس سابق مؤسسه زبان فارسی (مرحوم علی رضا حکمت) دیگر در آنجا تدریس نمی کرد و به من پیشنهاد کردند تا در آنجا مانده و مدرس زبان فارسی در این مؤسسه شوم و بدین ترتیب فعالیت من در دانشگاه استراسبورگ از سپتامبر ۱۹۶۸ آغاز شد. مؤسسه زبان فارسی در سال ۱۹۶۴ در استراسبورگ تأسیس شد. البته قرارداد تأسیس این مؤسسه در ۱۹۶۱ به امضا رسید و مقرر شد استاد این مؤسسه از دانشگاه تهران به آنجا اعزام شود. استاد اول این مؤسسه اصغر حقوقی بود، سپس علی رضا حکمت و بعد

از او هم من استاد این مؤسسه شدم. البته شایان ذکر است که دو سال اول، حکم من تدریس زبان ترکی بود؛ اما من فارسی تدریس می‌کردم. از این سال (۱۹۶۸) تا ۱۹۷۲ کسان دیگری هم می‌آمدند. من زبان و تمدن درس می‌دادم. «ژان اوبن» که تخصصش تاریخ بود و شخص دیگری از افغانستان که او نیز تخصصش زبان پشتو بود و دستور زبان فارسی تدریس می‌کردند؛ سعی فراوان نمودند تا مؤسسه زبان فارسی را به پشتو تبدیل کنند. نام مؤسسه به «زبان‌ها و تمدن ایرانی» تبدیل شد؛ اما با وجود این، من اجازه ندادم پست دانشیاری پشتو ایجاد و فارسی مبدل به پشتو شود. در سال ۱۹۷۱ دکتری سیکل سوم خود را هم اخذ نمودم و دانشیار مدعو شدم و چون از نظر دولت ایران در مرخصی استعلاجی بودم، حقوق من تا سال ۱۹۷۸ از ایران تأمین می‌شد.

برای آخرین بار من را به عنوان دانشیار مدعو دعوت به کار کردند و پس از من «پیر مونتزه» به جانشینی من انتخاب شد. پس از مونتزه مدرسی افغانی برای تدریس زبان پشتو دعوت شد؛ اما من نامه‌ای نوشته، اعلام کردم که همواره در این مؤسسه زبان فارسی تدریس می‌شده است و حتی پیشنهاد نمودم که به طور رایگان زبان فارسی تدریس کنم. پس از مدتی برای برکناری من مقاله نوشتند؛ اما به اتفاق آرا من رأی آوردم و بالاخره پس از ۱۰ سال دانشیار مدعو بودن و یک سال رایگان درس دادن، مدرس شدم و البته با وجود اینکه استاد و مدرس بودم، تنها حقوق مدرس می‌داشتم، تا اینکه بالاخره در ۱۹۹۰ پست دانشیاری را به زبان فارسی دادند و من به طور رسمی دانشیار شدم. در ۱۹۹۲ گروه تحقیقاتی ترک و ایرانی تشکیل شد و در نظر داشتند تا مؤسسه زبان فارسی را به دپارتمان ایران و ترک مبدل کنند، اما من این پیشنهاد را رد کردم و اعلام داشتم زبان فارسی و عربی را نباید جدا کرد. توافقنامه‌های فرهنگی فراوانی با دانشگاه تهران، اصفهان، شیراز، تربیت مدرس و دانشگاه آزاد اسلامی امضا کردیم و اکنون پنج دانشجو از دانشگاه تربیت مدرس برای تکمیل زبان فرانسه در آنجا مشغول تحصیل هستند.

◆ دو فعالیت عمده شما، گزینش دانشجو، آموزش آنها و برگزاری سمینارها و کنگره‌هاست. در این زمینه هم توضیحاتی بفرمایید.
تدریس زبان فارسی به عنوان واحد اختیاری در رشته‌های مختلف صورت

می‌گیرد. انجمن شبکه اروپایی - مدیترانه در موضوع شعر، اولین بار در ۱۹۹۱.۲ در استراسبورگ و برای آخرین بار در سال ۱۹۹۹ در اسپانیا در محل پارلمان اروپایی برگزار شد و در این نشست من دربارهٔ پروین اعتصامی صحبت کردم. با تلاش‌های فراوانی که در این زمینه صورت گرفت، دو سال پیش ایجاد پست فارسی در ردیف چهار قرار گرفت. مهر و آبان گذشته با وجود مخالفت‌هایی که انجام گرفت، نیاز به ایجاد این پست را به ردیف سه انتقال دادیم و هم اکنون پست ایجاد دانشجویی زبان و ادب فارسی در ردیف دو قرار دارد.

پیشنهاد ایجاد یک لیسانس سه زبانه شامل زبان‌های فارسی، ترکی و عربی را دادند که من در این زمینه همکاری نکردم و با ایجاد آن موافقت نشد. هم اکنون در دبیرستانی کلاس زبان فارسی تأسیس نموده‌ام و به طور رایگان همسرم در آنجا مشغول تدریس است.

♦ انتظار شما از نهادهای مسئول و متصدی زبان و ادبیات فارسی در داخل کشور و از مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی به عنوان مهمترین نهاد این امر چیست؟

یکی از اهداف و عملکردهای مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی می‌تواند اعزام معلم و فراهم نمودن تسهیلات برای آنان باشد. اکنون زمان مناسبی است و حتی فرانسوی‌ها نیز به این زبان علاقه‌مندی نشان می‌دهند، پس باید شرایط گسترش آن را فراهم نمود.

ما برای اینکه اهمیت زبان و ادب فارسی را در فرانسه نشان دهیم به تشکیل سمینارهای مختلف مبادرت نمودیم. هزینه‌ها را معمولاً خودمان پرداخت می‌کردیم؛ البته در سال‌های اخیر مرکز تحقیقات هنری وزارت ارشاد کمک‌هایی به ما کردند؛ اما ما همچنان با مشکل مالی مواجهیم؛ از جمله سمینارهایی که برگزار کردیم می‌توان به نظامی گنجوی، فریدالدین عطار نیشابوری، تاریخ هنر ایران - دیروز و امروز. تصویرگری و نماد پردازی در سرزمین‌های اسلامی و... اشاره نمود. مقالات آرایه شده در برخی از این سمینارها در مجموعه‌هایی به چاپ رسیده است که از آن جمله است: مجموعه مقالات «علم در جهان ایران بعد از دوره اسلامی» و مسایل مربوط به «ترجمهٔ عربی - دیروز و امروز».

◆ از شما سپاسگزاریم و برایتان روز بهی و توفیق آرزومی کنیم.
سمینارهای برگزار شده در زمان تصدی دکتر حسین بیگ باغبان در
استراسبورگ فرانسه

برگزاری همایش روزهای پژوهشی از جانب مؤسسه زبان و ادب فارسی دانشگاه
مارک بلوخ استراسبورگ از سال ۱۹۹۰ تا به امروز؛
● گرامیداشت نهمین سالروز درگذشت خواجه عبدالله انصاری، ۲۹ ژانویه
۱۹۹۰؛

● نظامی گنجوی، چهاردهم مارس ۱۹۹۱؛
● کنگره بین‌المللی تصویرگری و نمادپردازی در سرزمین‌های اسلامی، ۳ و ۴
فوریه ۱۹۹۴؛

● ادبیات معاصر در ایران ۱۶ نوامبر ۱۹۹۴؛
● کنگره تاریخ علم در ایران در دوره اسلامی، ۶ تا ۸ ژوئن ۱۹۹۵ (با همکاری مرکز
تحقیقات علمی فرانسه)؛

● برگزاری نسخ خطی فارسی کتابخانه ملی و دانشگاهی استراسبورگ، ۶ تا ۱۶
ژوئن ۱۹۹۵؛

● همایش بین‌المللی فریدالدین عطار شاعر عارف قرن ۱۲ و ۱۳ میلادی، ۲ تا ۴
آوریل ۱۹۹۶؛

● همایش بین‌المللی هنر در ایران دیروز و امروز، ۲۶ و ۲۷ نوامبر ۱۹۹۷؛
● همایش بین‌المللی عمر خیام و جامی دو چهره در ادبیات فارسی، ۲۸ و ۲۹ آوریل
۱۹۹۹؛

● همایش بین‌المللی مولانا جلال‌الدین رومی، ۲ تا ۴ آوریل ۲۰۰۲؛
● همایش بین‌المللی قرطبه و اصفهان: درخشش فلسفه اسلامی پس از ابن رشد،
۲، ۳ و ۴ آوریل ۲۰۰۳؛

● همایش بین‌المللی ترجمه در گفت و گوی فرهنگ‌ها، ۲۴ تا ۲۶ مارس ۲۰۰۴.
علاوه بر موارد یاد شده می‌توان مشارکت در برگزاری همایش‌های بین‌المللی
دیگری را در آتن، لندن و تولدو ذکر کرد.